

LEGISLATÍVNY ZÁSAH V PROSPECH OCHRANY SÚKROMNOPRÁVNÝCH VZŤAHOV PRI ZABEZPEČOVACOM PREVODE PRÁVA.

ANDREA BARANCOVÁ

Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Slovenská republika

Abstract in original language

Prevod práva, účelom ktorého je zabezpečenie záväzku, bolo do Občianskeho zákonníka zavedené zákonom č. 509/1991 Zb. V tomto pôvodnom znení bola jeho úprava veľmi strohá a bol ponechaný široký priestor pre zmluvné dojednania strán. Najväčšie problémy v aplikačnej praxi spôsobil práve inštitút prevodu práva, ktorý mal mať len zabezpečovací charakter, čo sa negatívne prejavovalo v oslabenom postavení dlžníkov. Práve nejednoznačná právna úprava spôsobovala jeho zneužívanie a následné kontroverzné názory na jeho ponechanie v systéme zabezpečovacích inštitútov. Uvedená problematika bola vyriešená novelou Občianskeho zákonníka, čím štát zasiahol do používania tohto súkromnoprávneho inštitútu a jeho novou právnou úpravou boli vytvorené obligatorne pravidlá jeho použitia.

Key words in original language

záväzok, zabezpečenie, prevod práva, dočasnosť vlastníckeho práva

Abstract

Transfer of a right, which purpose is to secure an obligation, was implemented into the Civil Code by the Act no. 509/1991 Coll. According to its original version, the regulation was very austere and there was a wide space left as for the mutual agreements of the contractual parties. The greatest troubles with practical application were connected with the institute of the transfer of a right, which should have only character of a securing institute, but this was resulting into negative effects and weakness in legal status of debtors. Exactly, it was ambiguous character of the regulation, what allowed the misusing of the institute followed by the disagreements with keeping this institute in the system of securing institutes. The mentioned questions were solved by the amendment made to the Civil Code, by which the state intervened into using of this civil legal institute and by the new legal regulation it created obligatory rules of this usage.

Key words

obligation, securing, transfer of a right, temporality of the ownership right

Zabezpečovacie inštitúty v širšom zmysle tvoria záruky napĺňania záväzkovoprávných vzťahov. Cieľom poskytnutia takýchto záruk je zabezpečenie právnej istoty, vymožitelnosti a stability právnych

vzťahov. Predpokladom ich riadneho fungovania je kvalitná tvorba práva, kvalitná realizácia a aplikácia práva.

Jedným zo zabezpečovacích inštitútov je zabezpečovací prevod práva, ktorý je upravený v zákone č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej v texte ako “Občiansky zákonník”), pričom možnosť jeho použitia je nie len v občianskoprávných vzťahoch, ale aj v obchodnoprávných vzťahoch.

Podstatou tohto zabezpečenia je zabezpečiť pohľadávku veriteľa prevedením práva dlžníka alebo tretej osoby v prospech veriteľa. Takýmto spôsobom môže byť prevedené akékoľvek právo, ktoré je má majetkovú hodnotu a je prevoditeľné. Jedná sa o pomerne silný zabezpečovací inštitút, ktorý núti dlžníka splniť svoj záväzok včas a riadne. Tento inštitút poskytuje dostatočné zabezpečenie veriteľovej pohľadávky tým spôsobom, že dlžník resp. tretia osoba stráca dispozíciu nakladať s prevedeným právom, čo ho núti splniť svoj záväzok riadne a včas (zabezpečovacia funkcia) a v prípade, ak dlžník nesplní svoj záväzok riadne a včas, veriteľ môže v zmysle zmluvy uskutočniť výkon svojho práva (uhradzovacia funkcia).

Pôvodne zabezpečovací prevod práva nemal v aplikačnej praxi jednoznačné postavenie. Tento inštitút bol do nášho právneho systému zavedený zákonom č. 509/1991 Zb. a bol zmenený len jednou právnou normou, a to zákonom č. 568/2007 Z.z. Prijatiu tohto zákona, ktorým došlo k výrazným zmenám zabezpečovacieho prevodu práva, predchádzala diskusia týkajúca sa jeho ponechania v právnom poriadku SR. Dôvodom na takéto úvahy bolo jeho zneužívanie, čo dovoľovala strohá a najjednoduchšia právna úprava týkajúca sa najmä postavenia dlžníka. Zmenu právnej úpravy si vyžiadala právna prax a jej prijatie bolo prejavom snahy štátnej moci zaviesť legislatívnu formou do daného inštitútu jasné definovanie jeho použitia, podmienok a najmä pojmov, ktoré s ním súvisia.

Jedným z najväčších problémov bola skutočnosť, že pôvodná právna úprava jednoznačným spôsobom neupravila dočasný charakter prevedeného práva. V aplikačnej praxi z uvedeného dôvodu bola popretá zabezpečovacia a akcesorická povaha tohto inštitútu.

Táto nedostatočnosť úpravy bola zreteľná najmä pri vlastníckom práve. Vlastnícke právo je definované jednotlivými zložkami (*ius disponendi*, *ius utendi et fruendi*, *ius possidendi*). Ak vlastník svoje právo v rámci zabezpečenia previedol na veriteľa, pôvodná právna úprava umožňovala (kogentne nezakazovala), aby si veriteľ prevedené právo automaticky ponechal, ak dlžník nesplní riadne a včas. V súvislosti s uvedeným sa často vyskytovali prípady, keď dlžník už v zárodku omeškania bez možnosti reštitúcie prichádzal o majetkovú hodnotu niekedy neporovnateľnú so samotnou výškou pohľadávky.¹

¹ Bližšie viď dôvodovú správu k zákonu č. 568/2007 Z.z.

Riešením tejto problematiky bolo jednoznačne a nepochybné definovať charakter prevedeného práva. Prostredníctvom legislatívnej úpravy bola z uvedeného dôvodu kogentne určená jeho dočasnosť. Dočasnosť práva spočíva v prvom rade vo vzdaní sa disponovania s takto prevedeným právom zo strany dlžníka resp. tretej osoby, pričom veriteľ nadobudnutím takéhoto práva nezískava oprávnenie s ním nakladať. V súvislosti s takouto úpravou vzniká viacero nezrovnalostí, ktoré vyplývajú z charakteru vlastníckeho práva, keďže vlastnícke právo je tvorené vyššie uvedenými zložkami, dochádza k porušeniu jednej z jeho zložiek (*ius disponendi*).

V súvislosti so zavedením dočasného charakteru práva bola prijatá aj zmena zákona č. 162/1995 Z.z. (ďalej len "Katastrálny zákon"), ktorou sa legislatívne vyriešila táto problematika pri nehnuteľnostiach. Pri zápise práva k nehnuteľnostiam musí byť zrejmý jeho účel a vyjadrenie jeho dočasnosti. Tento účel sa dosahuje tým spôsobom, že v katastri nehnuteľností sa obligatórne vyznačí jeho dočasný charakter.

Ďalšími zmenami, ktoré nová právna úprava zaviedla a ktoré s prevedeným právom súvisia, bolo:

- určenie spôsobu výkonu práva v prípade, ak pohľadávka veriteľa nebude riadne a včas splnená

- určenie kogentných náležitostí zmluvy o zabezpečovacom prevode práva

Určenie spôsobu výkonu práva, ak pohľadávka veriteľa nebola riadne a včas splnená, je ponechaná na dohodu zmluvných strán pri dodržaní kogentného ustanovenia, v zmysle ktorého je vylúčená možnosť ponechať si takto nadobudnuté právo automaticky. Ak zmluva neobsahuje dohodu o spôsobe výkonu práva, je určený zákonný spôsob jeho výkonu formou predaja podľa osobitného predpisu (formou dobrovoľnej dražby).

Pri zabezpečení ochrany subjektívnych práv legislatívna úprava postupovala v širšom rozsahu. Snaha o ich zabezpečenie sa prejavila nielen v pozitívnych vymedzeniach inštitútov, ale aj v negatívnom určení právnych vzťahov, pri ktorých tento inštitút nemôže byť použitý. Pri zabezpečení zvýšenej ochrany spotrebiteľa v spotrebiteľských vzťahoch je zabezpečovací prevod práva z týchto vzťahov vylúčený.

Pri takto upravenej ochrane subjektívnych práv formou legislatívnych zmien, na základe ktorých dochádza k zavedeniu kogentnej úpravy, by sa mohlo zdať, že koliduje s dispozičnou voľnosťou jednotlivca, jednou z charakteristických zásad súkromného práva. Na jednej strane, jednou z primárnych zásad súkromného práva je dispozičná zásada, ktorá sa prejavuje nie len v obsahu právnych vzťahov, ale aj vo výbere použitia právnych prostriedkov. Na strane druhej ale stojí ochrana subjektívnych práv ako primárny cieľ právneho systému.

Knapp k tejto problematike uvádza, že dispozičná voľnosť je primárne, nie však absolútne neobmedzená, je obmedzená tam, kde ju obmedzuje zákon.² Vo vzťahu k zabezpečovaciemu prevodu práva sa do popredia dostávajú dve roviny. Na jednej strane, keďže sa jedná o zabezpečovací inštitút, je potrebné poskytnutie dostatočného zabezpečenia veriteľovej pohľadávky. Na strane druhej je nutné zabezpečiť ochranu práv dlžníka resp. tretej osoby, ktorá zabezpečenie poskytla. Obidve roviny musia byť vo vzájomnej vyrovnanosti, dosiahnutie čoho bol najväčší problém právnej úpravy zabezpečovacieho prevodu práva v pôvodných ustanoveniach.³ Pôvodná právna úprava dostatočne nezabezpečila rovnakú ochranu všetkým zmluvným stranám tak, ako bolo načrtnuté vo vyššie uvedených častiach tohto príspevku. Uvedené problémy zreteľne poukazovali na zvýhodnené postavenie veriteľa oproti postaveniu dlžníka⁴. Štátna moc do týchto vzťahov zasiahla tým, že bola prijatá legislatívna zmena, ktorej cieľom bolo dosiahnutie primeranosti a právnej istoty v súkromnoprávných vzťahoch zabezpečením rovnakého postavenia veriteľa a dlžníka. Zabezpečenie právnej istoty bolo možné dosiahnuť len stanovením kogentného rámca obsahu tohto právneho vzťahu, čím bola voľnosť v zmysle pôvodných dispozitívnych ustanovení značne ohraničená.

Záverom by som chcela skonštatovať, že v oblasti zabezpečovacieho prevodu práva sú záruky zákonnosti v zmysle platnej právnej úpravy nastavené dostatočne, čo v širšom rozsahu zabezpečí jeho používanie v aplikačnej právnej praxi a vráti tomuto inštitútu jeho rovnocenné postavenie v rámci zabezpečovacích inštitútov.

V súvislosti s uvedenou problematikou sa možno stotožniť so Stammlerom, podľa ktorého pre právo je nevyhnutná moc, ktorá je jeho pojmovým znakom. Za moc sa pritom považuje možnosť donútiť niekoho, aby sa choval určitým spôsobom, aj keď sa tak sám chovať nechce.⁵ Štát vydáva právne normy, ktoré regulujú spoločenské vzťahy, pričom účelom prijatia takejto normy je zabezpečenie istoty a stability právnych vzťahov pri zabezpečení dodržania princípov a zásad daného právneho systému. Štát týmto spôsobom zabezpečuje ochranu subjektívnych práv účastníkov. Pre legislatívu je jednou zo základných požiadaviek všestranne zaistiť predpoklad k tomu, aby navrhovaná právna úprava bola efektívna. Táto efektívnosť je

² Knapp, V. *Teorie práva*, 1. vydanie. Praha, C.H.Beck 1995

³ znenie zákona č. 509/1991 Z.z., ktorým bol Občiansky zákonník novelizovaný a zabezpečovací prevod práva zaradený medzi zabezpečovacie inštitúty

⁴ v pôvodných ustanoveniach týkajúcich sa zabezpečovacieho prevodu práva mohol zabezpečenie poskytnúť výlučne dlžník

⁵ Stammler, R. *Recht und Macht*, in *Rechtsphilosophische Abhandlungen und Vorträge*, Charlottenburg, 1925, s.139

ovplyvnená súčasným pôsobením objektívnych a subjektívnych činiteľov a v určitej situácii a v určitom čase.⁶ Myslím si, že legislatívna zmena, ktorá mala za následok súčasnú úpravu zabezpečovacieho prevodu práva, spôsobila jeho rovnocenné zaradenie medzi zabezpečovacie inštitúty a to napriek tomu, že v takto modifikovanej podobe nie je často používaným inštitútom. Bude trvať dlhšie obdobie, kým u širšej verejnosti po predchádzajúcich negatívnych aplikáciách obháji svoje oprávnené postavenie, napriek niektorým nejasnostiam, ktoré so sebou tieto zmeny priniesli.

Literature:

- Boguszak, J.- Čapek, J.- Gerloch, A.: Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2004, 348 s., ISBN 80-7357-030-0
- Fekete, I.: Občiansky zákonník. Komentár. Bratislava: Epos, 2007, 1063 s., ISBN 978-80-8057-688-2
- Giese, E. a kol.: Zajištění závazku v České republice. 2.vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, 377 s., ISBN 80-7179-658-1
- Knapp, V.: Teorie práva. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 1995, 247 s.
- Lazar, J.: Občianske právo hmotné. Bratislava: IURA EDITION, 2010, 548 s., ISBN 978-808078-346-4
- Šín, Z.: Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2003, 207 s., ISBN 80-7179-832-0
- Vojčík, P.: Občianske právo hmotné II. 3.vydanie. Košice: EQUILIBRIA, s.r.o., 2010, 298 s., ISBN 978-80-7097-817-7

Contact – email

a.barancova@szm.sk

a.

⁶ Knapp, V. Tvorba práva a její současné problémy. 1.vydanie. Praha: Linde, 1998, s.49